

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

XV. Qui matrimonium accusare possunt vel contra illud testificari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

terit & debet debitum sibi solvere conjugale: cum a af-
finitas post matrimonium inique contracta, illi nocere
non debeat, quia iniquitatis participes non existit.

*Subsequens affinitas non dirimit matrimonium, sed procedens
legitimi probata, h. d.*

Ergo procedens affinitas, non subsequens dirimit ma-
trimonium. Sed nec id quidem indistincte obtinet.
nam b est utriusque conjugum constet assertione, accla-
mante etiam vicinia, quod conjugatus ante contractum
matrimonium uxoris suae consanguineam cognoverit,
propterea conjuges separari non debent: nec enim talis
confessio momentum habere debet, cum alioqui facile
fieri possit, ut quicumque inter se contra matrimonium
velint colludere, ad confessionem incestus facile profi-
liant, si lux assertioni Ecclesiae iudicium accesserunt credant.
Rumor autem viciniae non est adeo iudicandus
validus, ut, nisi fide digna probationes accedant, possit ri-
te contractum matrimonium irritare.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

TITVLVS XIV.

*Triblentur matrimonia contra claudesim, nec postea oportet
illa dissolvere, h. d.*

Nec tamen post secutam copulam & susceptam
prolem, detectis quibusdam impedimentis, non
sine graviscandalo contracta matrimonia retrahantur
oportet, ne scilicet conjugum qui clam contraxerint,
conjugium negaverit legitimis probationibus deficien-
tibus, iudicis lenientia rite fuerit absolutus, uterque
aliis nubendo restum incurrat adulterii, consulti-
simè constitutum est d, ut nullus fidelium occulte nuptias
contrahat. Sed cum matrimonia contrahenda fuerint e,
per Presbyterum proponantur publice, competenti ter-
mino praefinito, intra quem qui voluerit, & valuerit, legi-
timum impedimentum opponat, & ut ipse quoque
Presbyter per se investiget, utrum aliquod iuramento
obstat impedimentum.

*Suspenditur contractus matrimonii, donec extat praesumptio,
quod non possit contrahi, h. d.*

Civis si apparet probabilis conjectura, contra-
ctus expressè interdicatur, donec quid fieri debeat,
manifestis constiterit documentis.

*Nati ex clandestinis & interdictis matrimoniis non sunt legiti-
mi, licet nati ex matrimonio contracto in faciem Ecclesiae ante
sententiam divortii sint legitimi, nisi uterq; conjugum noverit im-
pedimentum, h. d.*

Quicumque g vero huiusmodi clandestina & interdi-
cta conjugia inire ausus fuerit, eum ignoranter, pro-
les ex huiusmodi conjunctione suscepta, prorsus illegiti-
ma censetur, nec de parentum ignorantia ullum est ha-
bitura subsidium: cum sic contrahentes, vel non exper-
tes scientes, vel saltem affectores ignorantiae videantur,
licet alioqui, si ignorantes in faciem Ecclesiae contraxe-
rint, ante latam sententiam divortii nati, & legitimi ha-
beantur, & in bona paterna hereditario iure succedant.
Idem iuris erit, si in conspectu quidem Ecclesiae contra-
xerint sed impedimentum ambo noverint.

*Sacerdos contentens constitutiones Ecclesiae punitur pro qualita-
te culpa, & clandestina matrimonia si publicentur, recipit Eccle-
sia, h. d.*

Anè b si parochialis sacerdos tales conjunctiones
prohibere contempserit, per triennium ab officio su-

a Cap. discretione, in fi. & ca. pan. extr. d. tit. b Cap. super
extr. de eo qui cognoscit. c gl. in sim. 20. q. 1. & can. si quis di-
vini & huiusmodi. d. 20. q. 1. d. Can. 20. q. 1. e. C. cum inhi-
bitio in prin. extr. d. tit. f. d. e. cum inhiibito, & cum autem, extra,
co. tit. g. d. cum inhiibito, & si quis, extr. cod. tit. h. d. co. cum
inhiibito, & si quis, extr. co. tit.

spendendus erit: gravius etiam puniendus, si culpa qua-
litas postulaverit. Verum (ut supra indicavimus) si con-
trahentes clandestina matrimonia publicare voluerint,
nisi alia causa impediatur, ab Ecclesia recipienda sunt, tan-
quam à principio in Ecclesiae conspectu contracta.

QVI MATRIMONIUM ACCVSARE POSSVNT,
VEL CONTRA ILLUD TESTIFICARI.

TITVLVS XV.

*Non admittitur ad accusandum matrimonium, qui tempore
denunciationis filius, nisi juret de calumnia, & quod post denun-
tiationem non sit qua obiecturus est: & negligentia auctoris mei non
intelligitur esse mea, h. d.*

Non tamen quodcumque, aut indistincte om-
nes ad matrimonium impugnandum admit-
tendi erunt. Nam si quis tempore factae à sacer-
dote denunciationis a in ipsa dioecesi constitutus, nihil
contra matrimonium dixerit, eidem mox conjunctos im-
petere minime concedendum erit, nisi proprio firmave-
rit iuramento, quod ea, quae obiecturus est, postea didi-
cerit, quandoque ad accusandum dolo non proficiat: quo
casu etiam si, quod obiecturus est, ab illis didicisset, qui
denunciationis tempore siluerunt, claudere non debet ei ac-
cusandi aditus: quoniam et si ab impetitione huiusmodi,
culpa ex tali silentio contracta, auctores excludat, iste
tamen, qui culpa caret, amoveri non debet.

*Ex causa etiam post denunciationem potest quis matrimonium
accusare, h. d.*

Idem juris erit b, si tempore denunciationis, vel extra
dioecesim commorabatur, vel alias denunciatio ad e-
jus notitiam pervenire non potuit: ut puta, si nimis infir-
mitatis fervore laborans, mentis non erat compos, vel in
annistam teneris constitutus erat, ut ad talium rerum
perceptionem ejus aetas sufficere non valeret, sive alia legi-
tima causa fuerit impeditus.

*Ad accusandum matrimonium, non ex causa delicti, soli con-
juges admittuntur, h. d.*

Sed nec omnes ad accusationem, testimoniumve di-
cendum admitti debent: nam si de tali impedimento
agendum sit, quod neque conjugum in se delictum conti-
neat, nec ob id matrimonium dissolvi cuiquam inter-
sit, praeterquam ipsorum conjugum (ut puta, si erratum
in conditione status fuerit, vel si mulier ita sit arcta, ut
cognosci non possit, vel vir ita frigidus, ut coire nequeat)
soli ipsi conjuges admittentur.

*Ad accusandum matrimonium ex causa delicti, omnes admit-
tuntur, sed potissimum conjunctiores, antiquiores, & honestiores,
h. d.*

Quod si delictum continet, ut, quia aliqui in gradu
verito vel contraxisse, vel contrahere velle dicantur,
tunc quilibet quidem ad accusandum recipitur, sed om-
nium maxime parentes e: & si ii desint, proximiores,
id est, soror, frater, patruus, avunculus, amita, matertera,
eorumque descendentes. Quod si progenies tota defe-
cerit d, ab antiquioribus, & honestioribus, quibus eadem
propinquitas nota verisimiliter esse debeat, accusatio, testi-
moniumve recipi poterit. Ideo autem omnium ma-
ximè parentes, & conjunctiores admittuntur, quoniam u-
nusquisque suam genealogiam cum testibus & chartis, tum
verò ex recitatione majorum scire laborat. Nulli igitur
decentius admitti debent, quam qui melius sciunt.

*Speciale est in causa matrimonii, quod pater admittitur in
causa filii, & contra. Et testimonium parentum interduca non de-
bet admitti, ubi est disparitas inter conjuges, h. d.*

Quod e autem legitur, pater non recipiatur in cau-
sa filii, nec filius in causa patris, in criminalibus

a Ca. cum in tua, & alioquin, extr. co. tit. b Ca. cum in tua, &
super quo, extr. co. tit. c C. videtur, extr. co. tit. d Ca. cum pa-
lea seq. 20. q. 6. e Ca. videtur, & quod verò, extr. co. tit.

caulis & contractibus sibi locum vendicat. In matrimonio vero conjungendo & impediendo, ex ipsius conjugii prerogativa, & quia favorabilis res est, congrue admittuntur. Vbi tamen a alter conjugum divitiis, honore, nobilitate, & potentia superior esset, testimonium illius, qui parens esset inferioris, adeo suspectum redditur, ut illud nullo modo sit admittendum: cum parentes filiorum incrementum, & honorem affectare proculdubio competantur.

Quales esse, & qualiter jurare debent testes super consanguinitate. h. d.

Quoties b ergo aliqui propter cognationem propinquitatis, separari petuntur, duobus vel tribus ejusdem consanguinitatis testibus adhibitis, vel totidem senioribus & melioribus ejusdem loci, id debet legitime probari. Testium autem examinatio in hac causa duplici interveniura menti fieri debet: ut jurent scilicet, & se non privato odio, neque amicitia, nec alicujus proprii commodi intuitu, ad hoc jurandum indutos: & sic ut ipsi dicunt, rei veritatem a majoribus accepisse, & se credere ita esse.

Probatio matrimonialis impedimenti non potest reprobari. h. d.

Proximus e autem juramentis & impedimento matrimonii legitime probato, si quis contra precedentem probationem partibus publicatam, quasi matrimonium impediri jure non valeat, probare velit, audiendus non erit, sed priori standum erit probationi.

DE DIVORTIIS.
TITVLVS XVI.

Divortium est dissolutio matrimonii. Et separatio tori potest appellari divortium. h. d.

Divortium d est dissolutio matrimonii, quae utroque vivente conjuge contingit. Sed & simplicem tori separationem divortium non male appellamus.

Matrimonium regulariter dissolvi non potest, & nisi sequuta sit copula, solvitur per ingressum monasterii, via ut remanens in seculo possit alteri nubere. h. d.

Sciendum est igitur legitime contractum matrimonium dissolvi non posse, quippe a Deo conjuncti ab homine separari non debent, nec valent: si tamen alter conjugum e, qui per verba contraxit de presenti, copula non secuta, sese ad observantiam regularem voluerit asstringere, poterit id altero etiam inconsulto efficere: & ei, qui in seculo remanere voluerit, alteri se jungere permittendum erit, nec causati poterit religionem ingressus, se falsa ad id causa inductum, puta quod conjugem lepra percussam crediderit, & ob id ejus abominatus complexus fuerit, cum & sine causa id ipsum facere poterit.

Dicens se velle ingredi religionem, est certum tempus praefigendum, intra quod vel ingrediatur, vel ad uxorem redeat. h. d.

Et si autem qui se ad religionem transire velle dicitur, certum est praefigendum tempus, intra quod legitime caveat, quod aut ad religionem se transferet, vel redibit ad conjugem.

Reddit rationem, cur non secuta copula per religionis ingressum matrimonium dissolvitur. h. d.

Neque mirum videri debet, quod post legitimum de presenti praestitum consensum, carnis non secuta commissione g, alter conjugum etiam altero invito ad vitam regularem transitum facere valeat: quia cum nondum una caro effecti sint, satis probabiliter, uno ad Deum transiente, alter in seculo remanere poterit.

a C. super eo. extr. de testibus. b C. quoties. extr. de testibus. c C. juravit. extr. de probatione. d Ca. 1. in glo. 32. q. 7. & glo. 2. in c. omne. 27. q. 2. e C. ex parte. 4. nos autem. extr. de conversis. conjugum. f C. ex publico. extr. de conversis. conjugum. g C. 2. extr. de con. conjugum.

Per sacri ordinis suspensionem non dissolvitur matrimonium, etiam non consummatum. h. d.

Diversum statuitur, si quis posthabito Canonico religionis ingressu, post aliquam per verba de praesenti desponsatam, sacros ordines susceperit. quoniam enim votum per sacri suspensionem ordinis firmatum, ad impediendum matrimonium futurum, ac dirimendum postea contractum habeatur efficax: ad dissolvendum tamen prius contractum etiam non consummatum, invalidum censetur. Ideoque talium ordinum non obstante suspensione, si ad profitendam probatam religionem induci non valeat, & sponsa ejus insisterit contractum matrimonium consummare, per censuram Ecclesiasticam compellendus erit.

Cultus disparitas, & creatoris contronelia sunt iusta causa dimittendi: & quod facit P. apa, Deus censetur facere. h. d.

Sed & si inter infideles matrimonio contracto sequatur copula fuerit, si alter qui in infidelitate permansit, a velit a fidei disjungi, aut non nisi cum contumelia creatoris, cum altero commemorari, licebit Christiano non modo matrimonium dissolvere, sed etiam (ut super diximus b) alteri se matrimonio jungere. Quibus casibus cum autoritate sedis Apostolicae, & Romani Pontificis matrimonium distrahatur, non jam humana, sed potius divina potestate conjugium dissolutum intelligitur.

Ob veram coeundi impotentiam, non ob putatam dissolvitur matrimonium. h. d.

Item si quis ignarus virginem in uxorem duxerit, quae adeo arcta sit, ut mulier fieri non possit, vel similitudinem a natura contraxerit, ut ope medicorum non possit adjuvari: aut mulier virum acceperit, qui adeo arcta sit natura, ut eidem carnaliter commisceri non possit, poterunt invicem separari: & qui matrimonio aperiuerit, ad secundas nuptias liberè transitum facere. Si quis tamen coeundi impotentiam casualis, post separationem aliam acceperit, aut ea e quae arcta putabatur, aliam invenierit, qui sibi setas referat, utroque casu post peractam penitentiam, ad priora conjugia redire compellendi erunt.

Quam quis duxerit vel retinuit sciens copula non idoneam, libet ut sororem, si non potest habere velis uxorem. h. d.

Planè si fuerit d quis cum ea, quae maribus impotens est commiscere, matrimonium contraxerit, vel alterius comperta postmodum impotentia, simul amoveri consenserint, his casibus Ecclesia judicare conuenit, ut quas viri tanquam uxores habere non possunt habeant ut sorores.

Ob fornicationem carnalem vel spirituales non solvitur matrimonium, sed sit separatio tori. h. d.

Sapienter tamen accidit, ut matrimonium remanente sacramento, tori tantum fiat separatio, ut puta, si alter conjugum carnaliter vel spiritualiter fornicatus fuerit: quibus casibus matrimonium minime aboletur, sed libi sunt invicem conjuges, etiam separati.

Pendente iudicio super adulterio, non habet locum separatio tori. h. d.

Ed & separatio non instituta statim de crimine accusatione, facienda erit: sed probata e & petita. Interim enim pendente iudicio, conjugum alteruter, iure quod habet in altero, privati non poterit.

Facta separatione tori ob fornicationem carnalem, post emendationem non compelluntur conjuges se resumere: secus, si ob spirituales, nisi alter velit monasterium ingredi. h. d.

Multum autem interest, utrum ob carnalem, an vero ob spirituales fornicationem tori sit facta separatio. Primo enim casu maritus adulteram uxorem

a Quanto. ext. de divor. b supra in qua mat. impo. post. h. d. 6. & seq. c C. fratern. in fi. extr. de frig. & malef. d C. consuetudini. ext. de frig. & malef. e C. ext. ut iure pendat. etiam

